

Ikääntyneiden etsivä työ

Yhteenveto

5. työpajan koonti

7.6.2024

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Suomen kestävän kasvun ohjelma (RRP) Päijät-Hämeessä

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväää kasvua. Rahoitus tulee EU:n elpymisvälineestä (Next Generation EU). Ohjelma sisältää Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRP Recovery and Resilience Plan) ja sovittaa yhteen eri EU-ohjelmien rahoitusta.

Suomen kestävän kasvun ohjelma toteutetaan alueellisissa kehittämishankkeissa, joihin sosiaali- ja terveysministeriö myöntää valtionavustuksia. Ohjelmaa toimeenpannaan jokaisella hyvinvointialueella.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen (Päijät-Sote) kestävän kasvun alueellisen hankkeen tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisyä, digitalisaatiota ja palveluiden monimuotoisuutta, tiedolla johtamista sekä turvata henkilöstön saatavuutta. Ohjelmalle on myönnetty valtionavustusta vuosille 2022-2025.

EU-rahoituksen saajilla on yleinen velvollisuus ilmoittaa rahoituksen alkuperä ja varmistaa EU:lta saadun rahoituksen näkyvyys.

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Yhteenvedossa hyödynnetty seuraavia lähteitä:

- Verkoston yhteisessä työskentelyssä syntynyt arvokas materiaali
- Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ikääntyneiden etsivän työn käytännön kokemukset
- YAMK-opinnäytetyö *Syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien ikääntyneiden tunnistamisen ja tavoittamisen tutkimuksellinen kehittäminen Päijät-Hämeen hyvinvointialueella*
- VALLI ry:n Etsivän vanhustyön verkostokeskuksen kansallisen yhteiskehittämisen tuotoksena syntynyt julkaisu *Etsivä vanhustyö auttaa katveeseen jääneitä ikäihmisiä*

Lisäksi otettu huomioon Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2024, 7 a § Yhteisösosiaalityö ja etsivä työ

Huomioon otetut asiat, joiden tärkeys nostettu esiin yhteisessä työskentelyssä:

- Löydetty ei saa kadota uudestaan! Pelkkä ohjaus ja neuvonta ei aina riitä avun piiriin ohjautumiseksi.
- Yli sektorirajojen toteutuva yhteistyö sekä matalan kynnyksen kanava pyytää neuvoa asiakastilanteisiin
- Malli, joka ei ole yksittäisen työntekijän aktiivisuuteen sidottua toimintaa
- Koordinaation panostaminen työn pirstaleisuuden vähentämiseksi
- Tietosuojaan liittyvien asioiden huomiointi

Etsivä vanhustyö

- **Ideologia tai asenne**, jossa jokainen ihminen nähdään arvokkaana ja tasavertaisen kohtelun ansainneena. Ihmisellä koetaan olevan oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi.
- **Työmenetelmä**, jossa tarkoituksellisesti hakeudutaan syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten luokkaan omaan arjen ympäristöön
 - Ideaalitulanteessa tavoittaminen toteutuu ennakoivasti, jotta ongelmien kasaantumiselta vältytään
- Kohdentuu erityisesti niihin ikäihmisiin, joiden tarpeisiin on haastavaa vastata olemassa olevilla palveluilla.
 - Etsitään ratkaisuja vaikeaan elämäntilanteeseen yhdessä ikäihmisen kanssa
 - Koska prosessi on usein ennalta arvaamaton, ratkaisujen löytämiseksi tarvitaan laajat, yhteistyötä tekevät toimijaverkostot

Nykyhetki: Etsivä vanhustyö Päijät-Hämeessä

- Tällä hetkellä (vuonna 2024) etsivää vanhustyötä tehdään Päijät-Hämeen hyvinvointialueella RRP-hankkeen mahdollistamana
- Lisäksi useampia tahoja, joiden toiminta on vähintäänkin etsivän vanhustyön kaltaista. **Työtä siis tehdään mutta se on pirstaleista.**
- Nähdään tarve yhteistyön lisäämiseen toisensa tuntevan verkoston, luottamuksen rakentamisen ja yhteistyön selkeiden raamien kautta.
 - Helpottaa tuen tarpeessa olevan oikea-aikaista tavoittamista ja tuen tarjoamista
 - Mahdollistaa löydetyksi tulleelle useamman kannattelijan
 - Mahdollistaa ammattilaisten tuen toisilleen

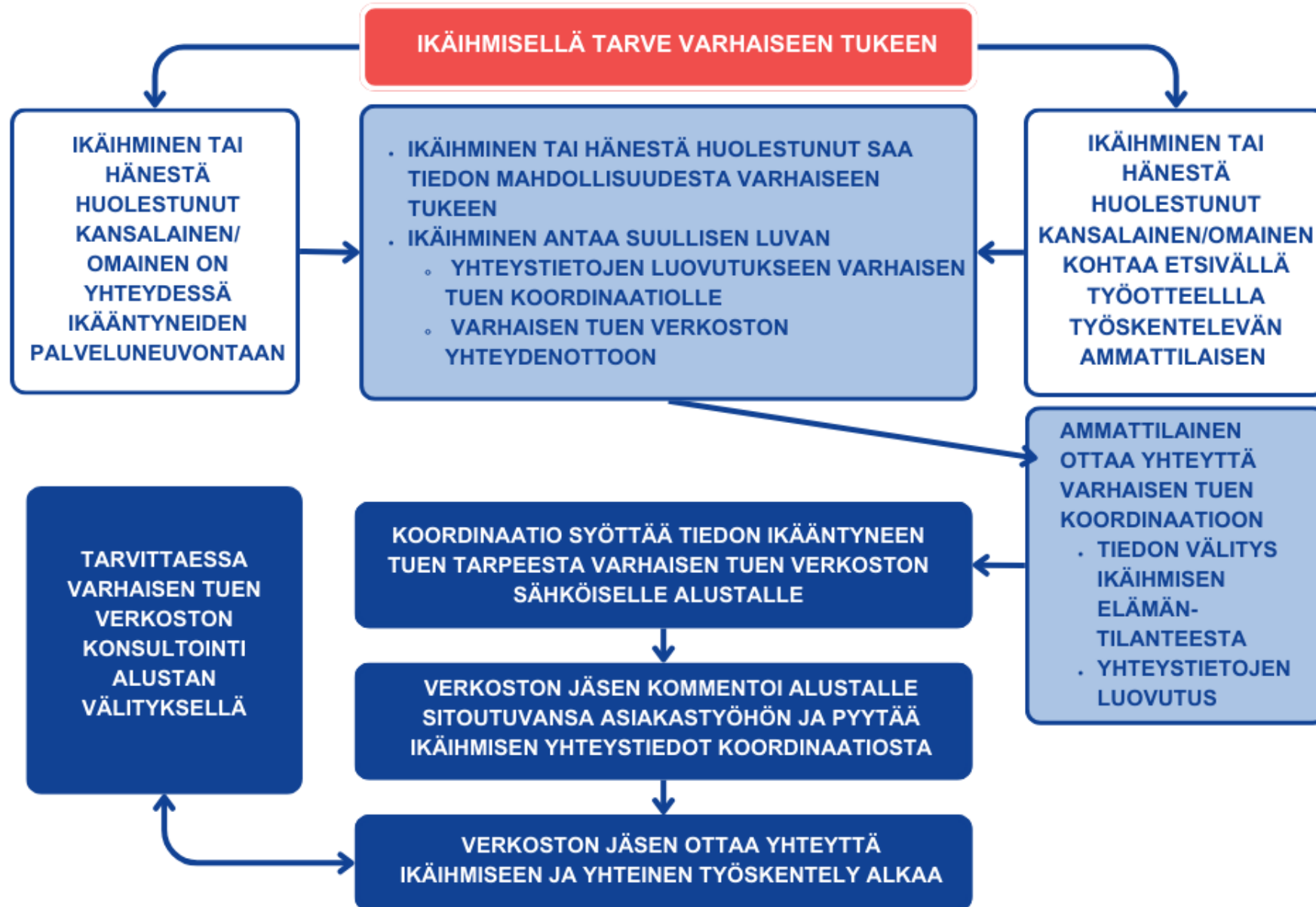

Tulevaisuus: Etsivä vanhustyö Päijät-Hämeessä

- Yhdistetään pirstaleinen työ yhdeksi kokonaisuudeksi mobiiliverkostomallia hyödyntäen
 - Etsivällä työotteella työskentelevä ammattilainen tai ikääntyneiden palveluneuvonta välittää tiedon palveluiden ulkopuolelta löytyneestä ja varhaisen tuen tarpeessa olevasta ikäihmisestä varhaisen tuen koordinaatiolle.
 - Koordinaatio välittää tiedon ikäihmisen tuen tarpeesta kunnan/kaupungin varhaisen tuen verkostolle, jossa yksittäinen toimija aloittaa auttamisen prosessin (sitoutuu asiakastyöhön).
 - Koska auttamisen prosessi ei välttämättä ole suoraviivainen, verkoston jäsenet hyödyntävät toistensa osaamista ja resursseja kannattelevassa asiakastyössä ja tukevat myös toisiansa.

Varhaisen tuen prosessi

Varhaisen tuen koordinaatio

- Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kattava koordinaatio, järjestövetoinen
- Tiedon välitys ikääntyneestä ikääntyneiden palveluneuvonnan/etsivää työtä tekevän ja varhaisen tuen verkoston välillä
- Kokonaiskuvan hahmottaminen koko alueella:
 - Tiedottaa hyvistä käytänteistä. Varmistaa tiedon kulkevan Päijät-Hämeen varhaisen tuen verkostojen välillä.
- Vaikuttavuuden osoittaminen
 - Yhteisistä mittaamiskäytännistä huolehtiminen alueella
- Erilaisten koulutusten järjestäminen tai niistä tiedottaminen

Etsivän vanhustyön verkostot

Varhaisen tuen verkosto

Ammattilaiset, jotka

- sitoutuvat sähköisen alustan käyttöön
- tekevät etsivää ja löytävää työtä ja/tai ikääntyneen rinnalla kulkevaa työtä
- antavat kollegiaalista tukea muille verkoston jäsenille
- paikallisesti tai koko Päijät-Hämeen alueella toimivat järjestöt, diakoniatyöntekijät, kunnan edustajat (esim. senioriohjaajat tai hyvinvointikoordinaattorit), asiakasohjaajat...

Etsivän vanhustyön paikallinen verkosto

Ikääntyneitä arjessaan kohtaavat paikalliset asukkaat ja toimijat, jotka

- resurssiensa mukaan tuovat paikallistietoa esim. ilmiöistä etsivän vanhustyön ydinverkoston käyttöön
- osallistuvat erilaisten tavoittamista edistävien keinojen ideointiin
- toimivat tunnistavina silminä
- esim. apteekin, huoltoyhtiöiden, kauppojen ja taksiyhtiöiden henkilökunta, vanhusneuvoston edustajat, ikääntyneet ja heidän läheisensä, maaseutu- ja kyläyhdistysten jäsenet, tavalliset kansalaiset

Paikallinen koordinaatio

- Kaupungin tai kunnan kattava koordinaatio, kuntavetoinen
- Varhaisen tuen verkoston sekä paikallisen etsivän vanhustyön verkoston säännöllisistä tapaamisista huolehtiminen
- Varhaisen tuen verkoston jäsenten tuntemisen ja luottamuksen edistäminen yhteistyön sujuvoittamiseksi
- Erilaisten toimijoiden sekä ikäihmisten kannustaminen mukaan paikallisen etsivän vanhustyön verkoston toimintaan
- Tiedottava työ etsivästä vanhustyöstä kunnan sisällä, jotta ikäihminen tulee löydetyksi

Ikäihmisen varhaisen tuen polku

VARHAISEN TUEN
TARVE

TIETO
MAHDOLLISUUDESTA
SAADA TUKEA

SUULLISEN LUVAN
ANTAMINEN

YHTEYDENOTTO
ETSIVÄSTÄ
VANHUSTYÖSTÄ

YKSILÖLLISEN TUEN
SAAMINEN

Ikäihmisen varhaisen tuen polku päättyy, kun hän on saavuttanut päämääränsä tai kokee, ettei enää tarvitse ulkopuolista tukea sen toteutumiseksi.

Varhaisen tuen tarve

Varhaisen tuen tarve voi näyttäytyä monin eri tavoin

- Yksinäisyyttä ja turvattomuutta kokevat
 - Sosiaalisten kontaktien puute
 - Tärkeän kiintymyssuhteen puute; kaipaus siihen, että joku jakaa arkea
- Syrjään jääminen elämänmuutostilanteen vuoksi
 - Leskeytyminen, puolison sairastuminen, muutto uudelle paikkakunnalle, kuormittava omaishoitotilanne, muistisairausdiagnoosin saaminen, hiljalleen hiipuva toimintakyky
- Oman elämän merkityksellisyyden kyseenalaistaminen, rooli yhteiskunnassa puuttuu
- Tarvittavasta tuesta kieltäytyvät
 - pärjäämisen kulttuuri, häpeän tunteet, pelko oman elämän hallinnan menettämisestä, epäluottamus avun tarjoajaa kohtaan

Etsivän vanhustyön kohderyhmä Päijät-Hämeessä

- Etsivä vanhustyö tullaan painottamaan varhaisen tuen tarpeessa olevien ikäihmisten löytämiseen ja heidän tukemiseensa
- Jo tällä hetkellä 3. sektorilla annetaan pitkäjänteistä tukea tilanteissa, joissa ikääntyneen ongelmat ovat ehtineet kasaantua.
 - nämä tilanteet aiheuttavat syrjäytymisvaaraa ja nähdään siksi etsivän vanhustyön kohderyhmänä
 - Tärkeää kuitenkin, että auttaja ei jää auttamisen prosessissa yksin vaan saa tukea kollegoiltaan yli sektorirajojen.

Etsivän vanhustyön kohderyhmän rajaaminen Päijät-Hämeessä

Etsivä vanhustyö ei ole ratkaisu, jos ikääntyneellä on

- pitkälle edennyt muistisairaus
- kyvyttömyys tavoitteelliseen työhön
- vahvoja harhoja
- itseään ja/tai muita vahingoittavaa käytöstä
- akuutti tai vaativa mielenterveyden ongelma
- kriisiytynyt tilanne päihteiden käytön vuoksi

Myöskään säännöllisten palveluiden piirissä olevat eivät ole etsivän vanhustyön kohderyhmää, sillä hyvinvointialueella on lakisääteinen velvoite vastata esim. kotihoidon asiakkaan sosiaalisen tuen tarpeeseen. Etsivää työtä tekevä voi kuitenkin toimia julkisen palvelun tukena etsimässä ratkaisuja, jotka tukevat ikäihmisen kokonaisvaltaista elämää.

Tieto mahdollisuudesta saada tukea

- 1) Ikäihminen tai hänestä huolestunut omainen/kansalainen soittaa Ikääntyneiden palveluneuvontaan
- 2) Ikäihminen kohtaa etsivällä työotteella työskentelevän ammattilaisen (järjestön, seurakunnan, kunnan tai ikääntyneiden asiakasohjauksen edustajan) esimerkiksi
 - jalkautuvassa työssä
 - ruokailuun liittyvässä tapahtumassa
 - kunnan tavoittamiseen liittyvässä toimessa
 - matalan kynnyksen ryhmässä

Tieto mahdollisuudesta saada tukea

- Pelkkä tieto tuen saannista ei välttämättä riitä. Tuen vastaanottaminen voi vaatia
 - tietoa siitä, mitä tapahtuu (ennakoitavuus) sekä siitä, että tuen saaminen ei vaadi ikääntyneeltä itseltään mitään toimenpiteitä
 - tuen vastaanottamisen normalisoimista esim. tiedottavalla työllä sekä antamalla tuen tarjoajalle kasvot
 - näkyvää yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä ammattilaisen tekemää yhteistyötä omaisten/läheisten kanssa

Suullisen luvan antaminen

- Ikäihminen antaa suullinen luvan yhteydenottoon sekä yhteystietojen (nimen ja puh.numeron) luovuttamiseen varhaisen tuen koordinaatiolle
 - Tiedot luovutetaan koordinaatiolle saman päivän aikana puhelimitse ja poistetaan lähettävältä taholta

Yhteydenotto etsivästä vanhustyöstä

- Ikäihminen saa yhteydenoton varhaisen tuen verkoston jäseneltä
 - Ratkaisuja tilanteeseen pohditaan yhdessä puhelimitse. Tarvittaessa sovitaan tapaaminen ikäihmisen kotona tai muussa arjen ympäristössä.

Yksilöllisen tuen saaminen

- Ikäihmisellä on elämässään tavoite, jonka saavuttamiseen hän saa yksilöllistä tukea
 - Päämäärä voi hahmottua useamman kohtaamisen jälkeen
 - Tuki voi tarkoittaa kuuntelua, vertaistuen mahdollistamista, osallistumiseen kannustamista, ohjausta ja neuvontaa, rinnalla kulkemista...
 - Verkoston jäsen kohtaa ikääntyneen arvostavasti ja aikaa antaen, tukee toimijuutta ja tekee lopulta itsensä tarpeettomaksi.

Yksilöllinen tuki päättyy, kun ikäihminen saavuttaa päämääränsä tai ei enää kaipaa ulkopuolista tukea sen saavuttamiseksi.

Yksilöllisessä tuessa huomioitavaa

- Apua tarvitseva ikäihminen ei ole koskaan väärässä paikassa.
 - Varhaisen tuen verkoston jäsenen on mahdollista saada tukea omalle työlleen muilta verkoston jäseniltä erityisesti sähköisen alustan välityksellä.
- Ikäihmistä autetaan tarvittaessa koko verkoston voimin. Ammattilaisten välinen näkyvä yhteistyö herättää luottamusta ja ikäihmisellä on useampi kannattelijaa arjessaan.
 - Joillakin toimijoilla on resursseja antaa pitkäaikaistakin tukea mutta ei mahdollisuutta tehdä kotikäyntejä. Yhteistyötä siis tarvitaan.

Lisäksi muistettava:

- Etsivä vanhustyö (ikäihmisen varhaisen tuen polku) ei korvaa huoli-ilmoitusta!
- Yhteenveto kertoo, minkälaisella toimintamallilla etsivää vanhustyötä pilotoidaan Päijät-Hämeessä. Kehittämistyö jatkuu, joten muutokset ovat mahdollisia ja myös oletettavia.
- Toimintamallin tarkoituksena on varmistaa ikäihmisen varhaisen tuen piiriin pääsy sekä helpottaa ammattilaisen työtä.
 - Jos verkoston jäsen omassa toiminnassaan löytää tuen tarpeessa olevan ikäihmisen ja pystyy häntä auttamaan, tilannetta ei ole tarvetta tuoda verkostolle tietoon. Toisaalta, jos verkoston jäsen ei pystykään omalla toiminnallaan vastaamaan ikäihmisen tarpeeseen, hänellä on verkoston tuki saatavilla.

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue